



Народна банка Србије

СЕКТОР ЗА КОНТРОЛУ ПОСЛОВАЊА БАНАКА
ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАЗВОЈ

**АНАЛИЗА АКТИВНОСТИ БАНАКА У
ОБЛАСТИ КЛИМАТСКИХ РИЗИКА
(АЖУРИРАНО)**

Београд, децембар 2024. године

Скраћенице

EBRD (*European Bank for Reconstruction and Development*) – Европска банка за обнову и развој

ESG ризици (*environmental, social, governance risks*) – ризици животне средине, социјални ризици и ризици управљања

EIB (*European Investment Bank*) – Европска инвестициона банка

GAR (*Green Asset Ratio*) – показатељ зелене aktive представља удео подобне aktive Банке (улагање у економске активности које су у складу са Уредбом (ЕУ) о таксономији) у односу на укупну активу

GEFF програм (*Green Economy Financing Facility*) – кредитна линија за зелено финансирање у оквиру програма *EBRD*

GHG (*Greenhouse Gas*) – гасови који изазивају ефекат стаклене баште

ICAAP (*Internal Capital Adequacy Assessment Process*) – процес интерне процене адекватности капитала

IFC (*International Finance Corporation*) – Међународна финансијска корпорација

KfW (*Kreditanstalt für Wiederaufbau*) – KfW развојна банка

NACE (*Nomenclature statistique des activités économiques*) – номенклатура економских активности

PCAF (*Partnership for Carbon Accounting Financials*) – глобално партнерство финансијских институција које заједно раде на развоју и примени хармонизованог приступа за процену и откривање емисија *GHG* повезаних с њиховим кредитима и инвестицијама

Увод

У вези са успостављеним процесом континуираног праћења активности банака путем периодичних упитника (формулара), крајем 2023. године банкама је упућен први сет формулара на попуњавање, а потом им је у августу 2024. године достављена ажурирана верзија тих формулара ради континуиране информисаности Народне банке Србије и праћења напретка у овој области. Наведена активност омогућава Народној банци Србије да као регулатор и супервизор утврди адекватне кораке који ће банкарски сектор даље подстицати ка зеленој транзицији и ефективном управљању климатским ризицима.

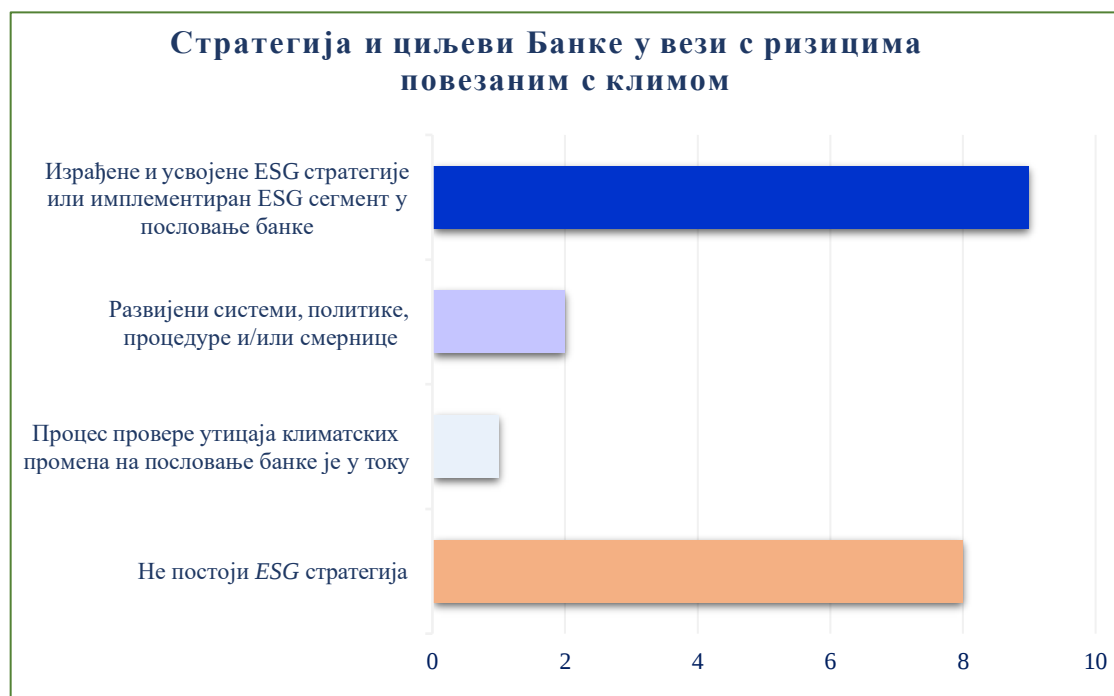
Формулари садрже прикупљене квалитативне и квантитативне информације од банака, а **структурирани** су на следећи начин:

- **Образац 1 – Квалитативне информације у вези с ризицима повезаним с климом** – од банака се прикупљају информације о пословној стратегији која се односи на ове ризике, органима управљања и извештавању, те управљању ризицима повезаним с климом;
- **Образац 2 – Класификација правних лица банке у одређене категорије и праћење правних лица која емитују гасове са ефектом стаклене баште (GHG)** – банке пружају информације о томе да ли класификују правна лица у оквиру својих портфолија према њиховом утицају на животну средину, као и информације о праћењу изложености према правним лицима из својих портфолија која емитују гасове са ефектом стаклене баште (GHG);
- **Образац 3 – Кредити за енергетску ефикасност (зелени кредити)** – у складу са овим обрасцем, банке пружају информације о условима под којима се различитим категоријама дужника нуде кредити за енергетску ефикасност (зелени кредити), ако такве кредите имају у својој понуди, као и о стању тих кредита на одређени дан;
- **Образац 4 – Показатељ зелене активе** – од банака се прикупљају информације о обрачунавању неког показатеља зелене активе, односно показатеља *GAR (Green asset ratio)* у складу с методологијом Европске уније и његовој вредности;
- **Образац 5 – Додатна запажања у области ризика повезаних с климом.**

Анализа је конципирана на начин да одражава тренутно стање у банкарском сектору Републике Србије у овој области. Овом приликом **сагледан је напредак банака** које су укључиле климатске ризике у своје пословање, као и у систем управљања ризицима, а у односу на претходно достављене одговоре банака из децембра 2023. године. **Ажурирана је понуда банака** у погледу зелених кредита, и у смислу услова под којима се ови кредити одобравају, и у смислу њиховог стања на дан 30. јуна 2024. године.

Све банке (њих 20) доставиле су попуњене формуларе.

ПОСЛОВНА СТРАТЕГИЈА



У погледу стратегије банака у вези с ризицима повезаним с климом, у претходном периоду још **једна банка** укључила је ове ризике у Стратегију управљања ризицима и поставила средњорочне и краткорочне циљеве.

С обзиром на то да, осим наведеног, у посматраном периоду није било значајнијих измена које би додатно утицале на стање банкарском сектору у овом погледу, закључује се да тренутно **девет банака** има израђену и усвојену такву стратегију или је укључило *ESG* сегмент у своје пословање.



У погледу пословних политика и финансирања делатности за које је банка оценила да **доприносе очувању животне средине**, забележена је измена код **једне банке**, а односи се на уговарање нових кредитних линија из којих би се финансирани „зелени кредити” и финансирање енергетски ефикасних непокретности – *green mortgages*.

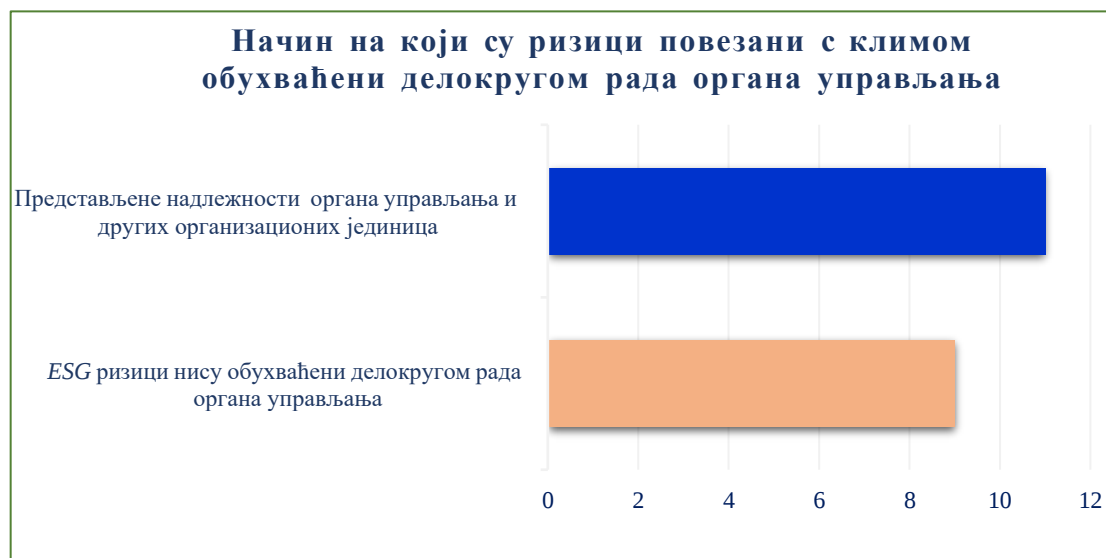
У посматраном периоду није знатније промењена пракса банака. Исти број банака (њих **седам**) финансира делатности које доприносе очувању животне средине, а које обухватају **рад на развоју и унапређењу понуде производа који садрже компоненте одрживости и дефинисање критеријума и правила за класификацију одрживих кредитних производа**, успостављајући оквир у погледу захтева које пројекти треба да испуњавају како би се класификовали као одрживи.



Када је реч о активностима којима се ограничава и/или искључује финансирање делатности за које је оцењено да **негативно утичу на животну средину**, у посматраном периоду није промењен број банака које спроводе поменуте активности (**12 банака**), а које се огледају у уграђивању **ESG сегмента у процес одобравања кредита, дефинисању листи искључења и/или ограничења, односно спровођењу појачане контроле ризика** за секторе који су најизложенији **ESG ризицима**.

Једина **измена**, односно **унапређење праксе**, утврђена је код једне банке. Наведено унапређење односи се на увођење показатеља изложености снабдевању електричном енергијом, гасом, струјом и климатизацијом, показатеља изложености према секторима с највећом емисијом угљен-диоксида, као и на утврђивање краткорочних и средњорочних циљева/лимита за наведене показатеље.

ОРГАНИ УПРАВЉАЊА И ИЗВЕШТАВАЊЕ



У посматраном периоду утврђено је да су **две банке унапредиле своју праксу** у погледу начина на који су климатски ризици обухваћени делокругом рада органа управљања. Поменута унапређења односе се на оснивање посебних, односно **додатних одељења** која се баве климатским ризицима.

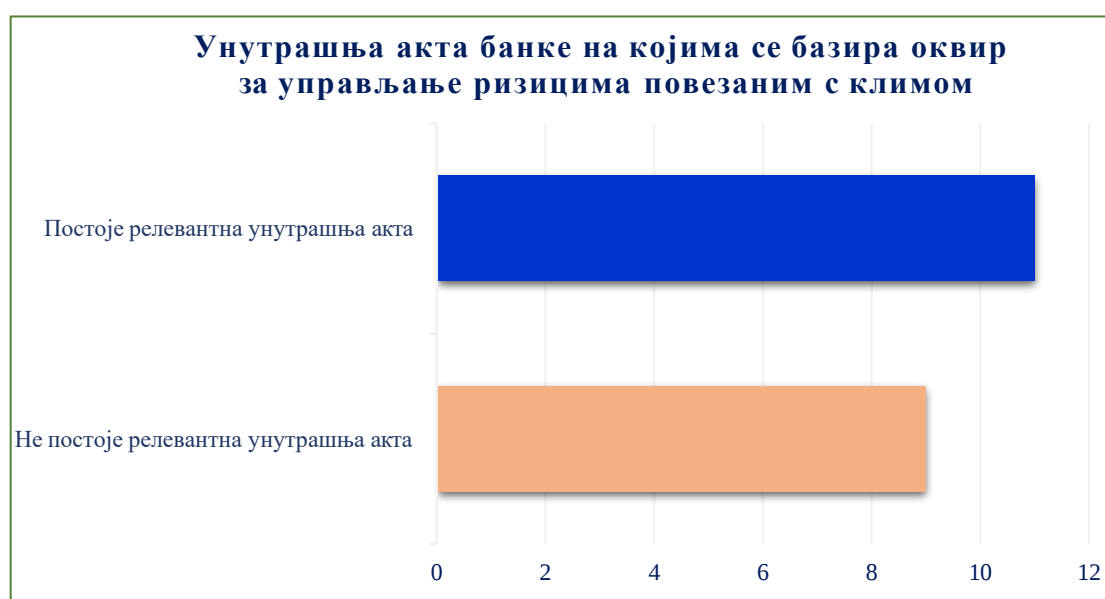
У посматраном периоду **није знатније унапређена пракса банака**, односно број банака које су климатске ризике обухватиле делокругом рада органа управљања остао је **непромењен (11 банака)**. Поменута пракса подразумева да су банке, **поред одговорности Извршног и Управног одбора** за управљање ризицима повезаним с климом, успоставиле **и друге организационе делове** који се с различитих аспеката баве овом темом, односно да су **ESG ризици обухваћени и у оквиру надлежности Одбора/Сектора за управљање ризицима, Одбора за ревизију, Кредитног одбора, али и различитих комитета, дирекција и комисија** који се баве питањем животне средине.



У посматраном периоду утврђено је да је **једна банка напредовала** тако што је у свој систем извештавања уврстила климатске ризике. Обухват **информација** које ова банка припрема и о којима извештава у знатној мери се поклапа с праксом које су банке у претходном периоду успоставиле, а које се, између осталог, односе на структуру изложености банке према клијентима који припадају *ESG* осетљивим индустријама, зелене пласмане, различите показатеље одрживог развоја, утицај пословања банке на животну средину.

Када је реч о **нивоу извештавања**, пракса поменуте банке не разликује се од претходно успостављене праксе банака, односно и код ове банке спроводи се **извештавање** матичног друштва (односно групе којој банка припада), Управног одбора, Извршног одбора, те Одбора за ревизију.

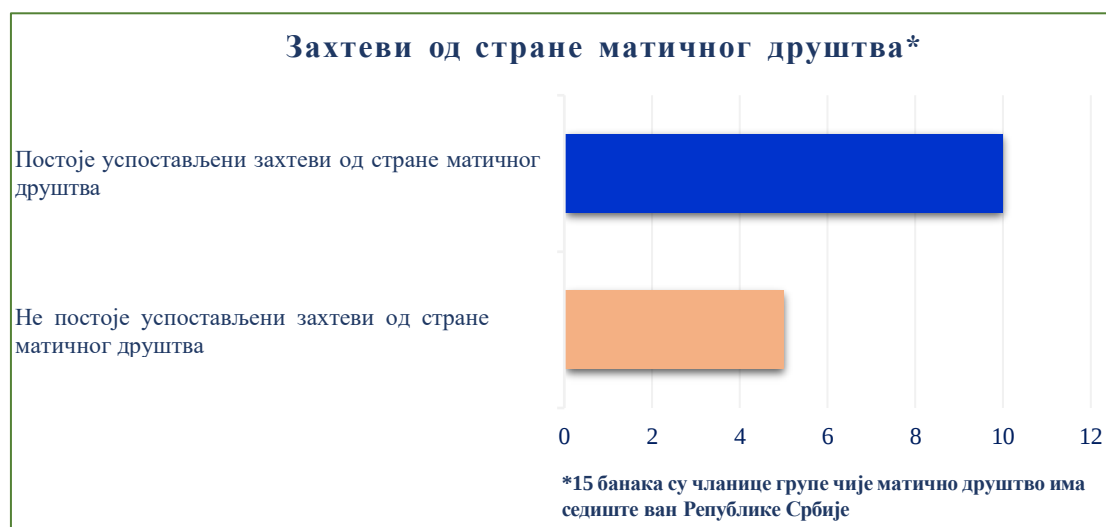
УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА ПОВЕЗАНИМ С КЛИМОМ



Када посматрамо **унутрашња акта** банака на којима се базира њихов оквир за управљање климатским ризицима, може се закључити да су у посматраном периоду **две банке** које су претходно имале у плану интеграцију ових ризика усвојиле релевантна акта, односно Стратегију управљања ризицима и *ICAAP* политику, документа који се тичу управљања *ESG* ризицима у сегменту привреде, процедуру и смернице.

Поред тога, **четири банке** су усвојиле нове верзије *ESG* стратегија или су усвојиле додатна акта којима се детаљније уређује сегмент климатских ризика.

У посматраном периоду **повећан је број банака** које су усвојиле релевантна унутрашња акта, те је сада укупан број таквих банака **11**.



У посматраном периоду успостављен је **захтев од стране матичног друштва** код још **једне банке**, а који се односи на укључивање, односно дефинисање климатских и еколошких ризика у оквир управљања ризицима (путем Стратегије управљања ризицима и ICAAP), тако да тренутно **десет банака** има успостављене захтеве од стране матичног друштва.



У погледу система управљања ризицима повезаним с климом, **једна банка је почела да спроводи** процес утврђивања, мерења и праћења климатских ризика, док је **једна банка унапредила своју праксу** у том сегменту.

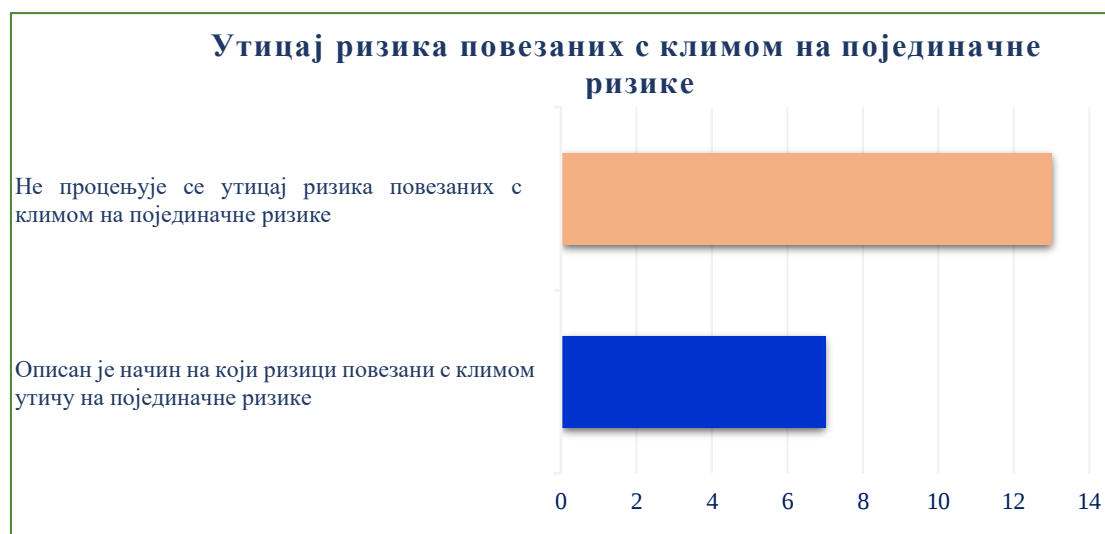
Наиме, банка која је почела да спроводи процес утврђивања, мерења и праћења климатских ризика препознала је климатски ризик као материјално значајан.

С друге стране, банка која је унапредила своју праксу учинила је то увођењем тзв. *ESG* изјава, које попуњавају и потписују клијенти на почетку кредитног процеса и саставни су део обавезне кредитне документације.

У посматраном периоду **повећан је број банака** које спровode поменуте процесе, те је сада укупан број таквих банака **12**.



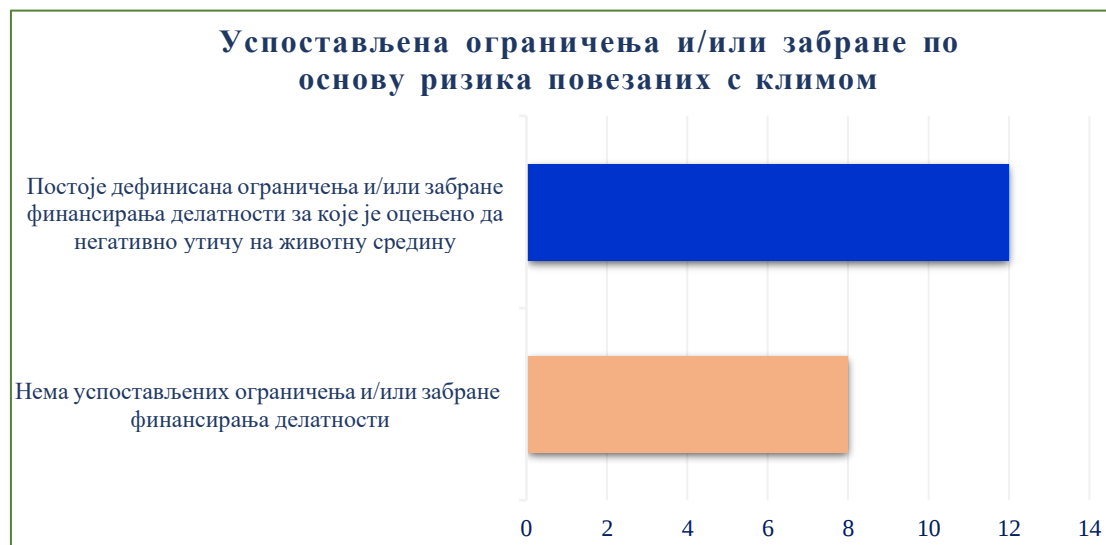
Једна банка је унапредила праксу у погледу процене утицаја климатских ризика на ризични профил. Наиме, она је укључила овај ризик у свој ризични профил постављањем краткорочних и средњорочних циљева који се односе на овај ризик. Међутим, та банка још увек не сагледава утицај климатских ризика на капитал, при чему је навела да у наредном периоду планира да отпочне са обрачуном и издвајањем капиталног захтева за овај ризик у ICAAP-у како би се усагласила с Групом. С обзиром на наведено, сврстана је у категорију банака које не спроводе процену утицаја климатских ризика на ризични профил и капитал банке.



У погледу **рангирања утицаја** климатских ризика и појашњења како се они могу испољити на друге ризике, у посматраном периоду **готово да није било измене**, у смислу да је поменуто рангирање остало **релативно слично међу банкама**. Међутим, **једину измену** спровела је **једна банка** која је почела да процењује утицај климатских ризика на остале категорије ризика.

Дакле, свих **седам банака** које процењују утицај климатских ризика навело је да ови ризици **могу утицати на кредитни ризик, тржишни ризик, ризик ликвидности, оперативни ризик, те стратешки ризик**.

Кредитни ризик су готово све банке рангирале на прво место по могућем утицају климатских ризика на ту категорију ризика.



Када је реч о успостављеним **ограничењима, односно забранама** по основу климатских ризика, **једна банка је увела ограничења финансирања одређених делатности, односно успоставила је одређене лимите.**

У вези с претходно наведеним, тренутно **12 банака** има успостављена ограничења, односно забране финансирања делатности за које је оцењено да негативно утичу на животну средину.

У односу на претходни период пракса банака је остала непромењена и огледа се у постојању **различитих врста ограничења и/или забрана**, које се углавном односе на **одбијање кредитних захтева, односно забрану или ограничење финансирања активности и/или делатности** за које банка оцењује да негативно утичу на животну средину. У процесу одлучивања о забрани, односно ограничењу финансирања делатности, банке углавном сагледавају *NACE* кодове или мере прихватљивост еколошког ризика.



У посматраном периоду **једна банка** је отпочела да утврђује и прати осетљиве делатности, односно изложености (при чему се ова пракса не разликује од праксе других банака), тако да тренутно **11 банака** спроводи поменути процес.

Поступци које банке спровode **разликују се међу банкама**, при чему би се они могли груписати путем идентификовања (спроводи се на основу различитих упитника које су банке креирале, коришћења међународне методологије и класификације сектора и делатности, примене ESG секторских стратегија за идентификовање одређених категорија, односно листе категоризације ризика по животну средину) и праћења (спроводи се на основу дефинисања одређених оперативних лимита, дефинисања секторских лимита, те категоризације ризика повезаних с климом у односу на укупан кредитни портфолио правних лица – неке банке, у складу са секторском поделом по *NACE* кодовима, разврставају пласмане у четири категорије у односу на изложеност климатским ризицима).

КЛАСИФИКАЦИЈА ПРАВНИХ ЛИЦА БАНКЕ У ОДРЕЂЕНЕ КАТЕГОРИЈЕ И ПРАЋЕЊЕ ПРАВНИХ ЛИЦА КОЈА ЕМИТУЈУ ГАСОВЕ СА ЕФЕКТОМ СТАКЛЕНЕ БАШТЕ (GHG)



Када је у питању класификација правних лица према њиховом утицају на животну средину, **једна банка** је успоставила овакав вид класификације (у складу с методологијом развијеном у сарадњи са *IFC*), те је у том смислу напредовала у односу на претходно достављен одговор, када је овај процес био у фази планирања.

Једна банка је унапредила постојећу праксу бољом сегрегацијом клијената у секторима који су више изложени неповољним утицајима (посебно сектор енергетике) уколико су трансакцијама које банка финансира допринели својој декарбонизацији.

Будући да, осим наведеног, у посматраном периоду није било знатнијих измена које би додатно утицале на стање банкарског сектора у овом погледу, тренутно **девет банака** спроводи класификацију клијената у погледу њиховог утицаја на животну средину, при чему највећи број банака разврстава индустрије према различитом степену ризика, препознајући том приликом **висок, средњи и низак ризик**.



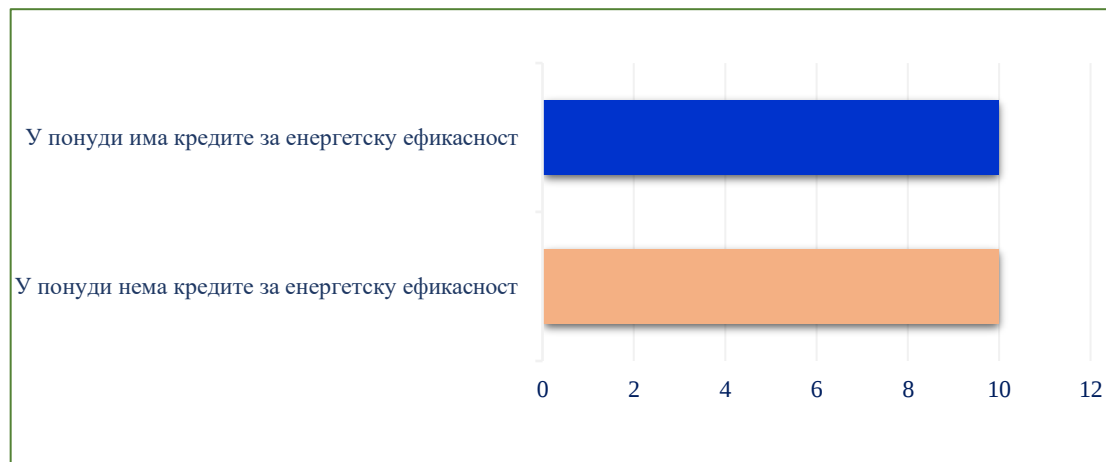
Напредак у погледу успостављања процеса праћења изложености према правним лицима која емитују гасове са ефектом стаклене баште остварила је **једна банка**, која је **почела да прати и прикупља информације** о оваквим емисијама.

У односу на раније евидентираних пет банака које су успоставиле такав вид праћења изложености према клијентима, након ажурирања података, овај број повећао се на **шест банака**.

У контексту **препознавања сектора са значајнијом емисијом гасова са ефектом стаклене баште (GHG)**, нису забележена знатнија одступања од претходно истакнутих сектора које су банке идентификовале:

- индустрија нафте и гаса;
- експлоатација угља;
- производња и снабдевање електричном енергијом;
- пољопривреда и шумарство;
- грађевинарство;
- транспорт;
- хемијска индустрија;
- одбрамбена индустрија;
- аутомобилска индустрија;
- фармацеутска индустрија.

КРЕДИТИ ЗА ЕНЕРГЕТСКУ ЕФИКАСНОСТ (ЗЕЛЕНИ КРЕДИТИ)



У посматраном периоду **није промењен** ни број банака, као ни конкретне банке које одобравају кредитне за енергетску ефикасност, при чему се **услови** под којима одобравају ове кредитне **разликују од банке до банке**.

Банке нуде зелене кредитне с **фиксном и/или променљивом каматном стопом**, и то динарске, девизне (EUR), односно кредитне у динарима с валутном клаузулом.

У погледу **учешћа**, у посматраном периоду **није промењен** броја банака које захтевају одређено учешће. С тим у вези, од банака које одобравају зелене кредитне:

- **шест банака** захтева **учешће** које се код појединих банака одређује приликом процене кредитне способности и оправданости пројекта, док су код неких банака учешћа дефинисана у складу с кредитном политиком. Учешће се креће у распону од **10% до 35% износа профактуре**.

У погледу **подстицаја**, у посматраном периоду **остао је исти** број банака које нуди одређену врсту подстицаја, те, с тим у вези, од десет банака које у својој понуди имају зелене кредитне:

- **пет банака** нуди неку врсту подстицаја који се углавном односе на **смањење каматне стопе** за одређене базне поене и **повраћај (грант)** од 15% до 20% вредности инвестиције.

Када су у питању **средства обезбеђења**, примећује се да банке у оквиру категорије привредних друштава углавном, **поред учешћа (20–30%)**, захтевају и друга средства обезбеђења, у складу с кредитном политиком банке, док се као средства обезбеђења у случају кредита намењених становништву јављају **меница, хипотека, административна забрана и јемство**, а у зависности од намене и износа кредита.

Када су у питању **извори средстава за финансирање** зелених кредита, од десет банака које нуде зелене кредитне:

- **седам банака** одобрава ове кредитне из **сопствених средстава и одређених линија међународних институција** (попут *GEFF* програма, линија *KfW*, *EIB*, *IFC*);
- **једна банка** само из сопствених средстава;
- **две банке** тренутно нуде зелене кредитне **искључиво кроз *GEFF* програм**.

У вези с понудом **кредита за куповину моторних возила на електрични погон**, односно **кредита за куповину моторних возила на хибридни погон**, на основу одговора банака утврђено је да **две банке** одобравају ову врсту кредита.

ПОКАЗАТЕЉ ЗЕЛЕНЕ АКТИВЕ



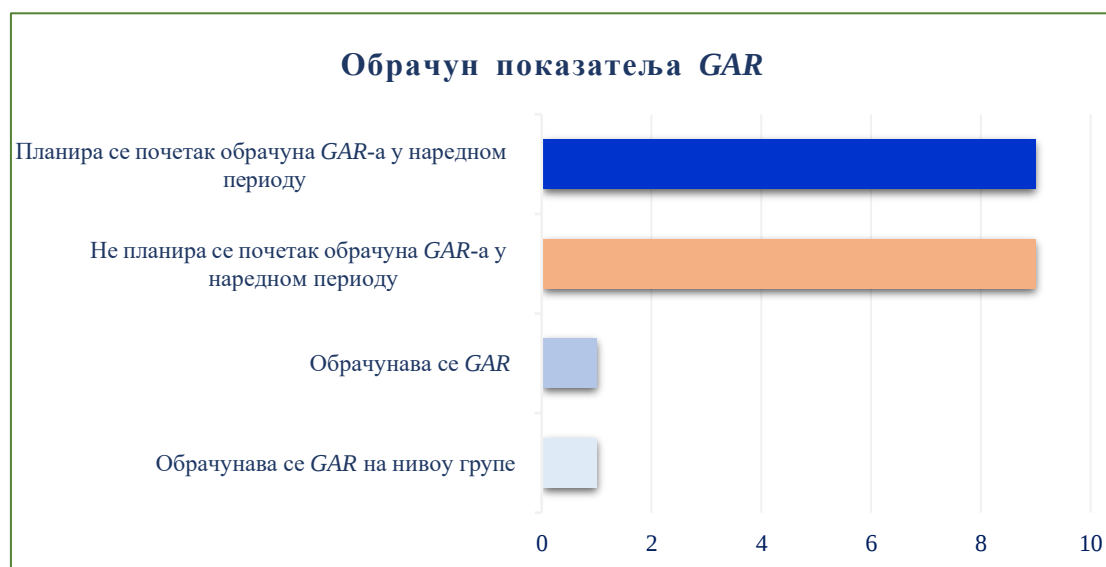
Када је у питању обрачун показатеља зелене активе, још **једна банка је отпочела са обрачуном** таквог показатеља у претходном периоду, као учешћа укупних зелених кредита (дефиниција зеленог кредитирања заснована је на принципима зелених зајмова које је објавила *Loan Market Association – LMA*¹) у укупном портфолију банке.

Још **једна банка** планира да уведе овај показатељ, што представља одређени напредак, с обзиром на то да приликом претходног достављања одговора није имала такву намеру.

Три банке су ажурирале вредности показатеља зелене активе у односу на претходно достављене податке, те се примећује да је у две банке порасло учешће зелених кредита у укупном портфолију банке.

На основу наведеног, закључује се да показатељ зелене активе обрачунава **шест банака**, док шест банака има у плану да овакав показатељ уведе у наредном периоду.

¹ Према *LMA*, зелени кредити могу бити било која врста кредитног инструмента који је доступан искључиво за финансирање или рефинансирање, у целини или делимично, нових и/или постојећих прихватљивих зелених пројеката.



На основу ажурираних одговора банака у погледу обрачуна показатеља GAR, примећује се да је у претходном периоду **једна банка**, која се раније изјаснила да планира да уведе овај показатељ, **почела с његовим обрачуном**.

Једна банка, која обрачунава GAR на нивоу групе, **ревидирала је податак о вредности показатеља**.

С обзиром на то да, поред наведеног, у посматраном периоду није било других измена које би додатно утицале на стање банкарског сектора у овом контексту, достављени одговори указују на то да тренутно само **једна банка обрачунава показатељ GAR**, што представља помак, будући да то крајем 2023. године, када су упућени први формулари, није чинила ниједна банка.

ДОДАТНА ЗАПАЖАЊА БАНАКА У ОБЛАСТИ РИЗИКА ПОВЕЗАНИХ С КЛИМОМ

У сегменту додатних запажања банака у области климатских ризика, банке су углавном истакле изазове с којима се суочавају у овој области, те се, у поређењу с раније наведеним изазовима, примећује да банке и даље као најзначајније препознају недостатак **доступних, поузданих, упоредивих и проверљивих података** за потребе анализе и мерења ових ризика, неадекватан **ниво обучености** запослених и клијената, као и недостатке који се односе на за **правни оквир и извештавање**.